

HRVATSKA RIJEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za 6. godine K 6. — Za Sibenik na godinu donajanjem u kuću K 12. — Za inozemstvo na godinu K 12. — Pojedini broj 10 para. — Plativo i utuživo u Sibeniku.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para peti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po peti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Roblje.

Stari Rimljani, ti učitelji državnštva, kad bi podjarmili koj barbarski narod — a barbar je bio tko nije bio Rimljanin — postavili bi barbarsko božanstvo uz božanstvo njihovog Olimpa, a to bi značilo da svadžija vjera postaje na neki način državna.

Nu dok su Rimljani uzdizali barbarska božanstva do svojih, gospodarili su u svemu i nad svim barbarima samo oni, Rimljani.

Tekom vremena državno ustrojstvo se preuredjivalo, ali glavno načelo državno ostalo je nakičnuto do naših dana. Na primjer u europskoj državi je svakom podjarmljenom narodu dopušteno i moliti se i govoriti kako hoće, ali gospodstvo ostaje gospodujućem narodu. Ne samo nego i narodima koji dodju po ugovorima u sklop gospodujućih naroda, ako nisu uzrajni i jaki, biva dopušteno sve nuzgredno, a glavno im bude oteto.

Poljaci, Česi, Slovaci, Rusini, Hrvati mogu služiti za primjer. Ovi narodi imadu jezik, vjeru, običaje, ali narodnom kesom, vojskom i državnim životom gospoduje država, koja nije u njihovim rukam.

U Austriji mi možemo hrvatski govoriti, pisati, moliti, možemo i našu zastavu vijati, ali našim životom narodnim, našim narodnim gospodarstvom mi ne odlučujemo nego Magjari i Niemci, koji u istinu državu sačinjavaju, a mi smo samo barbari, koji imadu ono i onoliko, koliko im gospodujući žilvi dopuštaju.

U Austriji je zajamčena vjerska autonomija Srbima, dopuštena im je zakonom ćirilica, zastavu svoju mogu slobodno vijati, ali što oni imadu od toga? Zar su za to gospodari svojim narodnim imetkom, zar su narod svoje vojeve?

Nijedan od ovih naroda nema što je glavno, a svi imadu što je nuzgredno, pa su za to nezadovoljni i teže k promjenam na bolje.

U Švajcarskoj žive ograniči triju velikih naroda, ali kako svi imadu sve što mogu imati, oni žive u slozi i zadovoljni su.

U slobodnim državam američkim ima svih mogućih naroda i vjera, pa je sve to svima slobodno svukud i u svemu, i oni su zadovoljni.

Kako se vidi, države su obično sastavljene od različitih naroda, ali u svaki njih ista uredba: U njekim su svi gospodari, u njekim samo jedan dio: u njekim vlada podpuna sloboda, u drugim pak je ograničena. A što je glavni izvor zadovoljstva ili nezadovoljstva jest način kakav utjecaj država ima na narodno gospodarstvo i na gospodarstveni razvitak i tko u toj državi gospodari narodnim imanjem i na koji način.

Kod nas se to posve dobro znade, da s jedne strane Magjar, s druge Niemac hoće da nas u gospodarskom pogledu posve podjarme, pače da su oni taj svoj cilj podpuno postigli, i da još nastoje, kako bi se i teritorijalno usuljali u naše zemlje. Oni nam uz pu, kao Rimljani svojim barbarima, hoće da dopuste u nuzgrednim stvarima, a sve što je glavno drže za sebe i tko nije takovom njihovom radom zadovoljan proglasivaju ga neprijateljem države, veleizdajnikom.

U tomu ima naših ljudi koji tim našim gospodarima nasjedaju, jer se glodju za nuzgredna pitanja, a glavna ostavljaju, neka ih naši neprijatelji riešavaju kako hoće t. j. na našu propast.

Kad razumniji kažu, da bi trebalo baviti se glavnim, da bi trebalo našu zemlju i narod podići na svoje noge, da sami našim narodnim imetkom i životom gospodarimo, a da nuzgredna pitanja uredimo po načelim koja vladaju u svim državam ovoga svijeta, onda dolaze njeki i pripovedaju, da to nije dobro, ni taktički, ni izvedivo, nego da je dobro i taktički i izvedivo raditi za narodnu našu hrvatsku državu na način kako još nije nitko države utemeljio.

Kad se reklo; u državi hrvatskoj manjinać će biti osigurane njihove osebnosti, bit će im dopušteno njihovo pismo, njihov jezik, njihova vjera, bit će i one dionice prave slobode, samo neka i one rade da zemlja, da

narod koji ovu zemlju obitava bude ujedinjen i gospodar svojim narodnim imetkom, tada se dižu prosjedi da bi to bila izdaja, propast i što još ne.

Ne vide ti prosjedoratelji, da i nami i svakomu svaka država dopušta sve te nuzgrednice, i da smo uza sve to podvrženi u svemu kao slobodno roblje gospodujućim ćimbenicam. Ne samo, nego oni ne vide da smo roblje i u tom što se radi nuzgrednih, svukud na svietu dopuštenih, zakonom zajamčenih pitanja, glodjemo kao da u tim pitanjima sastoji ono glavno što narod ćini narodom, a narode državom.

Naravno, tko bi se tim malenkostima bavio. Tko bi vodio računa o tom da mi ništa nemamo, da nismo gospodari ni našim imetkom ni ničim što podiže gospodarstvo narodno, ta to su pitanja posve nuzgredna, a glavna su, da mi koji ništa nemamo, ne smijemo dopustiti ni ime, ni pismo, ni nikakav znak, koji bi manjine u našim zemljam mogle rabiti. Što je njima stalo da nas Magjar i Niemac sve to jače pritiskiva i izrabljuje, što da nas uređuju kako oni znadu da je za njih najbolje? Ta mi ćemo imati naš jezik, naše molitve, naše ime i moći ćemo govoriti o ujedinjenju i slobodi onako kako nam Magjar i Niemac dopušta, a naravno da će nam oni to sve dopustiti kad ćemo mi i na dalje mirno i zadovoljno pustiti da našu narodnu kesu oni drže i da oni gospodare. Bože veliki! Zašto ne. Rimljani su mogli barbarima dizati božanstva na svoj olimp. Svaka država može dopuštati ime, jezik, vjeru, posebni narodnostni znak svojim podlažnicima, a samo mi Hrvati ne možemo o tom ni sanjati, jer smo mi za sve, a nismo za sebe. Ili mi znamo što znači nezavisna država, što znači ona slobodna državljani i što to treba da dade svojim državljanima, ako će oni biti u toj državi zadovoljni?

I mi kažemo, da znademo raditi za državu svoju Hrvatsku kad nasjedamo neprijateljima, i kad se tućemo među sobom za stvari koje nam isti naši neprijatelji dopuštaju, za stvari koje svaki naš ćovjek može slobodno raditi u posve tuđoj ali slobodnoj državi na primjer Švajcarskoj ili prekooceanskoj američkoj.

Ali da. To mi možemo raditi svukud, ali ne smijemo trpiti da drugi radi kod nas, jer kako bi inače barbaško roblje međusobno dragovoljno se klalo i tako služilo veličini države rimske? . . .

Roblje sanja o veličini, ali radi proti slobodi. Roblje se kolje radi malenkosti, a u glavnom služi gospodaru.

Doćim ćovjek ili stranaka koji u istinu hoće slobodu naroda i zemlje ne pazi na nuzgredna, nego gleda da izvjesti što je glavno.

Nu kad bi roblje to razumilo, ne bi više takovim htjelo da bude, nego u međusobnoj slozi ono bi tražilo i dostiglo svoje.

Glas iskrenoga domorodca.

Ima već nekoliko godina, što mi je dušu obuzimala neka tuga, neko nezadovoljstvo, koje se je temeljilo na ubitaćnoj sumnji, iz prikrajka gledajući na razvoj naših političkih stvari.

Za jedinstvom i slobodom roda ćezno sam uvijek. Po naravnom pravu: Hrvati, Slovenci, Srbi, pa i Bugari (jer je svima isti jezik, po tom su i jedan narod), imali bi sačinjavati jedinstvenu državu.

Ali na to pomišljati, za time se zanostiti, nemoguće je u današnjim okolnostima. Vjekovne osebine i razlike, koje su i na prosvjetnomu i na vjerskomu i na političkomu polju dielile taj jedinstveni narod, takove su i tolike, da bi bez sumnje vjekovi sami mogli ih izglediti.

„Jugoslavija“ — i ako ju moja mašta željkuje i izazivlje, ipak mi se je uvijek pri zdravom razsudjivanju prikazivala kao puki fantom, koji se u ovakovim okolnostima ne da oživotvoriti, pa kada bi se to i moglo, ne bi bilo podesno za ujedinjeni narod, jer bi za stalno nastao u tili ćas takav metej, nered i gradjanski rat, da bi ta država propala i prije no bi se mogla osoviti na svoje noge.

Takova misao dakle i takovo idealno ujedinjenje našega naroda, smatrao sam štetnim po narod, pa se nikada za tim „fantomom“ i niasam zagrijavao.

Drukčije je s pravaškim programom. Taj se daje izvesti na korist ćicloga naroda. Ovaj se temelji dielom na naravnom pravu i na državnom hrvatskom pravu. Kada bi Koruška, Kranjska, Istra, Hrvatska, Slavonija, Dalmacija, Bosna i Hercegovina bile združene u jedno državno tjele, takova bi država bila jaka i protiv Beća i protiv Pešte; konsolidovala bi odnose u monarhiji; narod bi u njoj mogao biti zadovoljan, a s takovim državnim uređenjem mogle bi biti zadovoljne i ostale slavjanske države na Balkanu, kojima bi naše državno uređenje služilo kao najbolje jamstvo, da valovi germanske i madjarske najezde ne bi nikada dopirali do njihovih granica.

Zastupati pravašku misao u nedaleko vrijeme znaćilo je kod upravitelja monarhije, zastupati protivu dinastićne i revolucionarne težnje. Vrieme je dokazalo, da je to njihovo mišljenje krivo, pa danas izgleda da i neki pronicaviji u monarhiji u ostvarenju pravaškoga programa uvijidaju snagu iste.

Ali, i ako je to za svakoga pravog rodu-ljuba vrlo utješljivi pojav, ipak je to za žalobivo povod, što se je mnogo nemoralnih elemenata usuljalo u našu stranaku. Elementa, koje na to nije potaklo patriotsko osvjedoćenje, koliko štreberska njihova ćud, koja bi ih od Hrvata pretvorila u Japance na sami mgj vlade.

Odavna sam takovim elementima smatrao Franka i mnoge njegove pristaše. Ali da pravo rećem, toga ne bih bio mogao nikada evidentno dokazati. Razni argumenti, koji su se sa raznih strana iznosili u posljednje vrieme protiv pravašta Franka i raznih njegovih pristaša, podkriepijivali su me u tom mišljenju, i za mene su bili dostatni, dok za druge nisu. Nalazio sam se u stranci prava s Frankom i njegovim pristašama, premda sam instiktivno osjećao, da gdje su oni, ondje meni ne može biti mjesta. Ta me je sumnja ćalostila; pa dok su Frankovi redovi danonice rasli, sve mi je tješnje bivalo u stranci, u kojoj sam se osjećao strancem, a za ćiji program bio sam pripravan sve žrtvovati.

Ipak je napokon, hvala dragomu Bogu, nadošao ćas, da se je pravaštvo Frankovaca pokazalo u svojoj golotnji.

Poznatii predlog naših dićnih dalmatinskih zastupnika za složan rad svih naših stranaka, tomu je bio povodom.

Frank se je usudio falsifikovati njihov predlog, pa ih na temelju toga falsifikata proglasii slavosrbima i ođmetnicima pravaških načela, a u prvom redu svemu narodu poznatoga poštenjaka Don Ivu Prodana!

Što više? Objedjuje ih kukavej s veleizdaje! Htio bi i nadalje stavljati zublju razdora među sinove jednoga naroda, jer je to sinteza njegova pravaštva, volja tuđjinska. Ne će ni da ćuje taj ćistunac za srpsko ime, htio bi ga izbrisati sa lica zemlje. A ne spominje se rieći slavnoga Kvaternika, nešto boljega pravaša od njega, koje je izrekao u znamenitom zasjedanju sabora 1861. On, bilizanca Ante Starćevića u naglašivanju državnoga prava Kraljevine Hrvatske, rekao je u onoj zgodi, „da samo najćiešnji savez država i politički izmedju hrvatskoga i srpskoga naroda najsigurnije je jamstvo za bolju budućnost obaju naroda. Mi ćemo, reće on, braću naše Srbe podpomagati, da postignu svoja prava, za kojima ćeznu. Ali neka nitko ne misli, da bi mi htjeli sakriti naše narodno tjele za volju zlo shvaćenih sentimentalnosti“. Drugim riećima on će u svemu podpomagati Srbe, samo neka rade da se oživotvori hrvatska država, na temelju hrvatskog državnog prava, neka budu dakle državljani Hrvatske.

Naši dićni zastupnici sa svojim predlogom nisu se ni zru ođalećili od toga mišljenja utemeljitelja stranke prava, pa ih ipak Frank ne smatra pravašima, da, jer je on ćiešji pravaš i od samoga Kvaternika.

Frank je tim svojim zlobnim ćinom u oćima pravih domorodaca obraćunao. Koprene su pale, a on se je pokazao u svojoj golotnji.

I bolje je tako. Narod će osjetiti i još jedno razoćaranje, ali će pravaška misao, oslobođena tuđjinskoga upljkiva, time mnogo zadobiti.

A našim dićnim zastupnicima, u prvom redu D. I. Prodanu, od srca hvala, što su bili povodom, da su se stvari ovako razbistrile.

U slozi svih dobrih, poštenih i nesebićnih domorodaca, od sniećnih Alapa pa do hladne Drine, hoćemo da povedemo borbu na život i smrt protiv svakoga izrabljivanja bilo odzgor, bilo odzdol, pod hrvatskom zastavom, simbolom hrvatske države, na kojoj je zlatnim slovima napisano: „Bog i Hrvati“.

Stekliš.

Ovaj liepi ćlanak izašao je u zadnjem broju našeg lista, ali pometnjom slagara izpremetnut na način, da je bio baš nagrdjen, tako da mnogi ćitalac ne će ga se bit naužio, ko što će to moći danas, kad ga ponovno u redu donosimo. — Uredništvo.

Talijanska opereta.

Split.

Ne pišem ove redke radi same operete, jer ona to ne zasluuje. Bila je do duše navještena velikim, bombastićnim plakatiima, izradjenim ćak u Italiji, na kojima se koćio a i koći se pompozni naslov „primarna družina“. Sinoć nam se je, ta „primarna“ talijanska opereta prestavila sa „Ćarom valzera“ i pred našim oćima izćele su nade, koje u nju polagasmu. Izostavivši imitaciju svilenih odjela i perla iz bazara „Diamanta“, koje iznosiasmo momentano oko, ne ostade ništa od zasluie vike impresarija gg. Karamana i Lombarda.

U opće se kod ćitavog druztva opaža velika kurauža, da iznose njemaćke stvari vojnićke, kojima jedino njemaćki glumac zna da poda gipkosti i elegancije, te zato uprav i izgledale su mizerno sinoćne figure na bini. Joakim u pr. XIII. slićio je pijanom postolaru iz Kabalbrje, pa svi redom tako. Ne zahtjevamo, kažu odgojeni Splićani, da opereta bude savršena, ali zahtjevamo, možemo im odgovoriti, da bude, pristojna, da tenor bude barem sposoban za kor, prima dama za koncertne sile, a drugi da imaju toliko glasa i škole, koliko ćantanski pjevaći. Ali svega toga ovo druztvo nema ništa. N. pr. porućnik Mousi (Lamori) spada radje u rotoprićnik starinske garderobe, nego na pozornicu. Zalostno je u opće, da odjelima hoće da zavedu u bludnju publiku „Ćar Valcera“, onako nema ništa u sebi, osim reklame i jedan mali komadić glazbenika, valceriozoga Straussa, dva valćika, naime, oko kojih je spleo jednu, do grozomornosti nategnutu priću.

U Italiji znamo, da se plaća za ćuti ovako piškutljive, sitne glasove samo nekoliko novćija a u Splitu K. 3. Pitamo se zašto i kako? Evo Vam odgovora.

G. Karamanu daje Hrvat, kazalište u Splitu K 8000 godišnje subvencije, i on za te krune i zato jer on to hoće, nosi neovalćeni naslov kazališnog agenta i sklapa s talijanskim impresarijama pogodbe, koje mu dobro dolaze.

Pišemo ovo radi g. Karamana, koji nam se kao Hrvat nameće, a kao Splićki gospodar posao ćini. Ovaj gospodin dobavlja kakovna talijanska druztva i to operetna, da blazira publiku višeg što je blazirana, a za hrvatske ne će da ćuje. U najćiešjoj sezoni, kao što je ova dobavlja druztvo, koje bi u Italiji onako nogama izgurali, a hrvatsku dramu dobiti će usred ljeta i onda će se tužit Hrvati na nemar publike, na propadanje osjećaja, a ne će imati pravo, jer su krivi oni, koji dobavljaju primarna druztva, sebi u korist, oni, koji udaraju tako bezbrićne cene kao da smo u Parizu. Ali da, recite Vi štodog gospodar Karamanu, on će vam se smijati. Ima pravo, jer je uza nj obćina, koja daje jesti, balkanskom agentu za teatre; obćina, koja nema energije, da ovome stane na put, nego dapaće protezira. Dubrovnik ima hrvatsko druztvo, Spljet

ga nema, jer ne će goso agent gospodskog trga, „Pajac“ ga brani, zna zašto. U Splitu nema lista, koji bi ustao radi ovoga.

A propos. Sinoć su pleskali u teatru. Krasota, pleskali su starim karuberama, koje su plesale valzer ispod kritike, i bio je opetovan. Niveau duševnosti Splita. I znate što, gospodar Peršić je uživao, i kaže da je govorio, da su Austrijski vojnici krasno pogodjeni u „Čaru Valcera“, a braća Karamani medju panjam su agitirali. Hrvati su pleskali čekajući, kad ćemo dobiti jedno hrvatsko društvo: U kraj Splitu! X.

Scholastica.

Iz pokrajine, ožujka 1909.

Ustanovom realke u Šibeniku, dokrajčila je svoju misiju muška građanska škola u onom mjestu, koja se pretvara u žensku građansku školu. Pozdravljamo ta dva nova zavoda, kojih je Šibenik podupno dostojan, ali smatramo, da se ne bi Dalmaciji imala skratiti jedna muška građanska škola, bilo radi toga, što nastavne sile koje su sad u Šibeniku, treba drugom smjestiti, bilo radi toga, što je potrebno da se osnuje i još koja građanska škola u pokrajini, ma da njihov današnji sistem ni program ne zadovoljavaju kako služi potrebama narodnim.

Nama se čini, da je najnužnije i najpravednije, da se u mjesto muške građanske škole u Šibeniku zasnuje jedna u Rabu, koji je odveć odaljen od kakove srednje škole (Zadar ili Senj) i koji prema broju pučanstva i potrebi okolnih otoka (Pag, Silba, Olib i Premuda) na to ima podupno pravo. Istina, i Knin je nekada tražio građansku školu, nu prema nuždi Raba, Knin ima zaostati, jer u neposrednoj blizini ima srednje škole u Šibeniku i Spljetu, a i polazak takove škole u Kninu, kao i u Benkovcu i Sinju, bio bi odveć slab. Više nego građanske, trebale ovim mjestima niže trgovačke i obrtne škole, a na „Glavici“ u Kninu moralo je biti mjesto i poljudijske škole. U Drišuu se kani otvoriti rudarska škola, no mi držimo, da bi se ona imala otvoriti u Kninu, čija okolica u rudnom bogatstvu nadmašuje drišuu krajinu, a Drišii i njegova općina radije bi imali uprieti oko podizanja pučkih škole.

Glede primorak i otoka iza Raba najvišu potrebu ima otok Brač da mu se dađe građanska škola, a za njim Boka kotorska, dok bi na Visu i Pelješcu zgodne bile trgovačke i obrtne škole uz tečajevu o pomorstvu i ribarstvu.

Radi toga razumije se da bi se trgovačke škole u Splitu i Dubrovniku otvorele, a u Zadaru i Šibeniku, kako se već snuje u Benkovcu, Sinju, Kninu, Visu, Stonu i Kotoru. Građanske pak škole neka budu: u Šibeniku i Splitu ženske, a u Rabu, Makarskoj, Supetru, Hvaru, Korčuli, Dubrovniku i Boki muške, a kad bi se i one vremenom bolje preuredile, ne velimo, da ih ne bi moglo biti i po unutarnosti pokrajine, ali nikad neka se ne predpostavljaju stručnim školama, jer više vrijedi jedna prava gospodarska, trgovačka ili obrtna škola, nego li sve građanske što ih imademo. Našoj pokrajini treba trgovine, obrta, razumna gospodarstva i ribarstva, a to će jedino moći pridrići stručne škole. Jedan bivši pedagog.

Upozorivši vlasti i obćine na ove misli našeg dopisnika, pa živo preporučamo da svi uzastojno, kako bi se prema ovom nacrtu podigle i stručne i građanske škole u napomenutim mjestima. — Uredništvo.

U ime pravice i humanitarnosti.

(Jadikovke povjerenika financijske straže II. stepena i carinarskih prijammnika. — Starih državnih činovnika XI. razreda čina).

Napomenuti su činovnici zanagovani Austriji najzastopavljeniji, zanemareni i najslabije plaćeni, jer postaju činovnici jedva posle dvadesetih pa čak dvadeset petih godina službe.

U jubilarnoj godini Nj. Veličanstva bila je koja tisuća državnih namještenika i gragjana pomilovana i odlikovana, a mnogi su tom prilikom znatno poboljšali svoj ekonomski položaj, dok je, u zaglaviju istaknutim činovnicima jubilarna godina ponela puno oćajanja i gorkih objesna.

Zbor c. k. financijske straže, u kojem smo mi dugi niz naše mladenaćke dobe proveli, u kojem smo mi kukavno živjeli, čvrste naše tjelesne snage težkom i napornom pogranićnom i unutrašnjom službom oslabili, bje previšnjom Vladarevom odlukom od 13./12. 1908. u znatno bolji materijalni položaj postavljene; osobito veliku korist očutiše oni namještenici financ. straže u poodmaklim godinama službe i života, u kojem su se oslobodili one nevolje, koja ih je, radi kukavna življenja nemilo tištila.

Zabrinuti, paće zdvojiti, moramo mi povjerenici financ. straže i carinarski prijammnici sami sebe pitati, što smo skrivili, da smo s berivima zaostali za jednim financijskim stražarom jednakih godina službe? — Mi smo godina i godina služili u zboru financ. straže dnevnim plaćom od 1 for, kao stražari, sa for. 1.15 kao nadstražari, a kao osjedjeli smo rešpicijenti, mršavom platom gladovali s našim ukućanim!

Mi smo, ne bez žrtve novaca, teške ispite položili, u samosvijesti, da ćemo na svoje vrijeme s boljom platom provesti mirniji život. Žalibože, kruto se prevarismo. Štetu koju podnosimo zapostavljanjem u berivima prama onim financ. straže, smatramo kao jednu osjetljivu i nezaluženu kaznu. Pitamo mi, da li postoji na zemaljskoj kugli jedna pravna država, koja svoje činovnike od 20 do 25 godina službe (povjerenike financ. straže II. stepena i carinarske prijammnike skućene na XI. razred čina državnih činovnika) lošije plaća nego li državne poslužnike? Postoji li na svijetu jedna tvornica ili gradjevno poduzeće, koje bolje plaća svoje radnike i poslužnike nego li činovnike?

Obzirom na današnja beriva, volit će svaki strožiji pedepsli, nego li zatražiti mjesto povjerenika financ. straže ili carinarskog prijammnika, jer ne će niko zaista, radi socijalnog položaja, promieniti veću s manjom platom.

Beriva jednog povjerenika financ. straže II. stepena, odnosno carinarskog prijammnika (činovnika XI. razreda čina), koji je 23 godine služio u momćadskom stanju financ. straže, a 2 godine kao činovnik, skupa 25 godina službe, iznose:

a) godišnja plata	kr. 1600
b) godišnja aktivitetna doplata	„ 360
ukupno	kr. 1960

Kad se odbiju odbitci: a) kr. 768 za biljege, kr. 16.80 za lićnu dohodarinu i b) kr. 79.12 za mirovinski prinos, skupno kr. 103.60, ostaje čist prihodi od kr. 1856.40.

Godišnja beriva jednog nadstražara od 20 godine službe iznose:

a) plata	kr. 1320
b) aktivitetna doplata	„ 396
c) doplata u ime godina službe	„ 500
d) doprinos za odćelo i remenje	„ 123
ukupno	kr. 2339

kanu — od 206 milijuna kruna baštinenih od oća tvorničara topova, onih razglašenih topova, koji su godiue 1870. u prusko-francuskomu ratu tako grozno pokosili francuske čete, Holandezka kraljica Wilhelma ne bi se financijski mogla omjeriti s gospodinom Krupp, jerbo nijeznalo zlato za osamdesetak milijuna jest manje od onog bogate njemaćke baštine. Trgovac je dandanas nadvisi novac viadara. Je li bi se bilo moglo što takova pomisliti u srednjem vieku? I ako je Wilhelma kraljica Holandije, Berta Krupp jest gospodarica vojske od 50.000 radnika, zaposlenih u tvornici topova i oklopnjaća, a sve su ove nebrojene ruke ravane oblastnom sigurnoću i mjerodajnoću, koja bezuvjetno prelazi mladu kraljicu topova.

Ni na ovoj ljestvici bogataša nestaje visoki svećenik: tu je austrijski biskup Kohn, koji je gospodar baštine od skoro 170 milijuna kruna. Za jednog dušobrićnika jest štogod. A ko će moći znati — nastran s ovim — brojku neizmjernog nasliedja Isusovaćke braće? Bog sam zna!

Francuzi — bi li se pomislilo? — ne pro-

Odbitci: a) lićna dohodarina kr. 20, b) mirov. prinos kr. 33.34, skupno kr. 53.34; ostaje čist prihodi od kr. 2285.66.

Upravitelj odjela povjerenik financ. straže II. razreda, odnosno upravitelj carinarskog ureda (carinarski prijammnik) starješine financ. nadstražara primaju 429 kr. i 26 parć manje na godinu, nego li prima njima podredjeni nadstražar, koji ima 5 godina službe manje od njih.

A koji je pak razmjer beriva rešpicijenata prema berivima činovnika u govoru? To je pogotovu nevjerojatno; a da tko ne bi pomislio da je ovo šala, navesti ćemo i neka imena. Ne ćemo oćići daleko, podjimo u Gruž. Ondje povjerenik financ. straže II. stepena Božo Milošević upravlja s onim kontrolnim kotarom financ. straže, a dodjeljen mu je za službu, pri onom odjelu, viši rešpicijent Antun Delipetar. Beriva povjerenika Miloševića činovnika XI. razreda, iznose čisto — kako smo gore opisali — kr. 1856.40, doćim njegov podredjenik Delipetar prima godišnje čisto kr. 2786, t. j. 929 kr. i 60 para više nego njegov starješina.

Evo godišnja beriva jednog više rešpicijenata od 20 godina službe:

a) plata	kr. 1720
b) aktivitetna doplata	„ 516
c) doplata službenog starješinstva	„ 500
d) prinos za odćelo i remenje	„ 123
ukupno	kr. 2859

odbitci: kr. 41 mirov. prinosa i kr. 32 lićne dohodarine, skupno kr. 73, ostaje čist prihodi od kr. 2786.

Ne samo da su viši rešpicijenti nadmašili platom povjerenika financijske straže II. stepena, već su nadmašili platom i povjerenike I. stepena (činovnike X. razreda čina). Godišnja beriva ovih potonjih iznose:

a) plata	kr. 2200
b) aktivitetna doplata	„ 480
ukupno	kr. 2680

Odbitci ovih potonjih (Povjerenika financ. straže I. stepena) iznose:

a) mirovinski prinos	kr. 108.36
b) biljegovine	„ 15.12
c) lićna dohodarina	„ 28.—
ukupno	kr. 151.48

Čist prihodi dakle iznosi godišnje kr. 2528.42, po tom dakle, povjerenici financ. straže I. stepena (činovnici X. razreda čina): Šigoreo u Kninu i Menegelo u Imotskome, ljudi od 25 i 28 godina službe, primaju 257 kr. i 48 para plate na godinu manje nego li primaju viši rešpicijenti: Simonelli, Zaro, Delipetar i t. d., a koji imaju puno godina manje službe nego li napomenuti povjerenici.

Pravednost zahtjeva, da se ovim oštećenim činovnicima što prije u pomoć priskoći, a to sigurno nije neizvedivo, već je sasvim lako.

Ne ćemo sada navesti imena svih carinarskih činovnika, koji su navršili svu službu i koji mogu sa svom platom u zasluženom stanju mira, i koji sada služe, kako je zgodno jednoc iztaknuo jedan list jedino „pel solo diritto di stola“. Navesti ćemo samo činovnike financ. straže:

Sistemizovan je broj upravljujućih činovnika financ. straže u Dalmaciji — bez onih XI. razreda čina — 23, i to: 2 nadpovjerenika I. razreda, 11 nadpovjerenika II. razreda i 10 povjerenika I. razreda. Od ovih dugo stoje izpraćena mjesta od 2 nadpovjerenika II. razreda i 2 povjerenika I. razreda, doćim su davno svu svoju službu svršili: Nadpovjerenik I. razreda Benković, nadpovjerenici II. razreda Boban, Lukanović, Bulat, Miletić i Matković, te povjerenici I. razreda Mattas, Marković, Graf i Hagendorfer (skupa 14, t. j. više od 60% činovnićkog stanja).

laze puno liepo izmedj velikih zgrnitelja novca; nemate nego bankire Rothschilde i Heine — tudja imena — koji vam jedva podržavaju položaj. To je zato, što je u Francuskoj narodno blagostanje, premda veliko gledec na dobro gajeno poljodjelstvo, neizmjernu trgovinu i bujnu industriju porazdijeljeno. Francuzi — ovaj darovit i prijazan narod — ne teže na to da nakupe ogromno blago, jer svi, skoro svi, troše širokom rukom svoje prihode do zadnjeg ljuđora: milijunšaci, građani, obrtnici i trgovci. „Život je kratak i treba ga užitii“ znadu govoriti oni. Pa daje im krivo, ako možete! Ipak spašava iz škripca i slobodnu Francusku (t. j. iz neštaićke milijardaša ili polu milijardaša) bivša carica Eugenia, koja imade položenih kod englezkih banka do 130 milijuna kruna, povajdenih iz brodoloma drugog carstva, koji će do malo udebljati zlato baštinka Karla velikog (Karla V.).

Španjolska, zemlja ponositih hidalgosa, koja je jednoc posjedovala najliepše i najpodnije naseobine, dandanas nema da pokaže što velikog sa financijske strane, što bi podržalo stari toliko izticanji prestiž. Amerićeo

Netom dakle napomenuta gospoda, male svi bez poroda ili premaleni brojem punoljetne i obrskrljene djece, što su svu svoju službu svršili i koji nemaju više što čekati, podju u zasluženom stanju mira, neka starija vlast dosljednim promaknućim pokrije ta mjesta, s tim će doskoćiti i ovoj sa jadikovki znatnom koristi samoj službi. Ako se oni sami ne će da odluće na taj korak, nek ih se uredovno pošalje, kako se je i prije postupalo, kad je to starija volja bila, a to po smislu odredaba sadržanih u §. 4. br. 3 poslovnog djelokruga pokraj. financ. vlasti od god. 1906.

Ako li se pak ne će one stare i iztrošene činovnike s ureda postaviti u stanje mira, nek se oštećene povjerenike financijske straže i carinarske prijammnike izašle iz zbora ove straže, promakne makar ad personam na viši stepen čina, odnosno plaće.

Ovo stavljamo na srce Gospodinu Namještniku, pa ga vruće molimo, kao Namještnika i kao Predsjednika Financijska, da izvoli uolitiž svu svoju upliv, e da se što prije ovoj pravednoj želji u susret dodaje.

Nekoliko povjerenika financ. straže II. stepena i carinarskih prijammnika izašlih iz zbora financijske straže.

Politićke viesti.

Sastanak carevinskog vieća. Ravnateljstvo pisarne carevinskog vieća raspzalo je na sve zastupnike pozive k prvoj budućoj sjednici, koja se obdržava danas den 10. o. mj. u 11 sati prije podne.

Bankovni pregovori prekinuti. Ministarstveni savjetnik Pap, koji s ugarske strane učestvuje u pregovorima o bankovnom pitanju, povratio se u Peštu, te odmah potražio ministarstvenika Dra. Wekerlea, da ga izvjesti, da pregovori, koji su radi zaključka bankovnog odbora prekinuti, nemaju nikakva izgleda na uspjeh.

Magjarske težnje. Magjarski zastupnik Viktor Rákosi izvijao je sliedeće: „U savezu sa pitanjem bosanske aneksije bavim se i ja sada sa idejom, da magjarsku mladež zainteresiram za diplomatska mjesta na Balkanu, odnosno za zvanica mjesta u Bosni i Hercegovini. Mi Magjari neimamo od toga interesa ako si mladež uzgobjmo za diplomatska mjesta u Berlinu ili kojem nezatnom njemaćkom dvoru. Mi moramo osvojiti Balkan, jer interesi monarkije gravitiraju od sada onamo. Odlučio sam za to izraditi zakonsku osnovu o reformi naših srednjih učilišta. Moj je reformi svrha, da se izbacii oblatnost grćkog naukovog jezika, a umjesto ovog da se uvede obuka hrvatsko-srbskog jezika. Čim bude ta osnova gotova izručiti ću ju ministru grofu Apponyju da ju proući i predloži peštanskom saboru. Povodom sadašnjih politićkih prilika u Hrvatskoj moguće da će se ta osnova za sada još odgoditi, nu čim nastupi sporazum mira sa Hrvatima, doći će ovo pitanje na dnevni red. Moguće da će ova osnova pospešiti sporazum Hrvata i Magjara. U osnovi ustanoviti će se povrh toga štendipije za magjarske akademice, koji će polaziti zagrebaćku ili beogradsku univerzu“. Dobro je ovo zapamtiti.

Odgovor Srbije. Prema viestima iz Pariza nalazi se oficijelni tekst srbskoga odgovora na notu Rusije u rukama ruske vlade. Čim Rusija odgovor prihvati, raspolat će Srbija komunikne na velevisiti Austro-Ugarsku, Drže, da će nakon toga monarkija pokazati bolje raspoloženje prema Srbiji i time bi bio konflikt u svojoj najoćtrijoj formi riešen.

zlato brzo je rasplinulo, i muka toli znojnog rada robova izgubljenih, slabu upravljenih naseobina, nije donesla dobar plod; niti je zapravo mogla. Griesi oćaca padaju na sinove.

Zadnji od bogatih i ponosnih hidalgosa umro je ima više godina. To je vojvoda od Ossune, potomak stare plemenitaške porodice, poznat sa svojeg slobodoumlja i neobuzdane gizde, koji je posvjedovao blago od nekoliko stotina milijuna kruna, koje je u malo godina prajrao.

Nije dosle bila pomenuta Italija. Nu zam biste tamo tražili jednog milijardaša. Financijsalnu dekonost doneke pokriva bogati kaeabrez Angelo Quinieri sa svejih 130 milijuna kruna, koji ali u redu bogataša, dolazi istom šestdesettćetvrti.

Renta ovih novovjekih Kreza računana je sa 4%. Ali stalno je da korist koju jede gođimice jedan Rockefeller, jedan Robinzon, jedan Carnegie, jedan Pierpont Morgan itd. iz svojih golemih agenda i industrije, jest puno većad od prednabrojenog prihoda.

Prihodi su ne izračunavani, toli oni milijardaša, koji oni samodržaca. Oni mogu što hoće.

Napisao: F. V.

Čar zlata i kolo milijardaša.

Preveo: S. Z. (Konac).

Južna Amerika takodjer dostojno prolazi u redu bogataša. Ovu predstavlja gospodja Izadora Cousinko sa baštinenom svotom od 283 milijuna kruna, a Australiju sir Jesvin Clark sa 275 milijuna kapitala u brodovlju. Pri ovim brojkama dolazi vrlaglavica! Još je Victor Hugo u „Morskim radnicima“ na jednoj stranici neumjestno utvrdio: da je svaki broj ništica pred neizmjeruću! Srednja Amerika iziće se sa Don Luisom Wiperrazas i sirom John Smithom. U bledom Kitaju statist Li Hun Chang, preminuli otrag malo vremena, bio je . . . razlužen rentom od preko jednog četvrti milijuna na dan. Za nj je doista Kitaj bio „carstvom sunca“; ipak je morao kao svi drugi smrtnici platiti svoj danjak prirodi!

Imedju silna sreća nezalazimo četredeset i sedmu miss Berthu Krupp, djevojku najbogatiju na zemlji, sa mirazom — blažen izrijz vjerenik Von Bohlen, tajnik njemaćkog saveza pri Vati-

Konferencije kod Bienerttha. Slovenske novine izjavljuju s obzirom na dogovore Bienerttha sa zastupnicima Sušteršičem i Plojem, da se ministar predsjednik izjavio pripravnim odstupiti, ako bi samo njegova osoba bila za prijem poboljšanja unutarnjeg političkoga položaja. Držanje ministra predsjednika učinilo je na zastupnike utisak, kao da bi on htio razriješiti slavenski savez. To mu međutim ne će početi za rukom.

Glasovi srbske štampe. Skoro sva srbska štampa oštro napada ministra ruskog Izvoljskog stoga, jer je on prvi savjetovao Srbiji, da traži odštetu u zemljištu, a sada je nagovara na protivno.

Kraljeva potvrda. Kralj je potvrdio za Herceg-Bosnu zakon o osiguranju radnika.

Sastanak cara Vilima s predsjednikom Fallieresom. Uza sve demontije uporno se tvrdi, da će se dne 18. travnja predsjednik francuske republike Fallieres sa njemačkim carem Vilimom sastati, Sastanak bit će navodno u Monaku. Predsjednik Fallieres, koji će stići dne 17. travnja u Nizzu, doći će 18. travnja u Monako. Veli se da knez od Monaka radi oko toga, da u isto vrijeme stigne onamo i car Vilim.

Tursko-bugarski sporazum. Ministar predsjednik Milanov izjavio je dopisniku „Libertera“, da će tursko-bugarski sporazum naskoro usliediti. Turski ministar izvanjskih posala Rifat paša uglaviti će u Petrogradu konačno sam sporazum. Prisutnost cara Ferdinanda u Petrogradu doprinijela je mnogo sporazumu.

Pokrajinske vijesti.

Putovanje ministra trgovine. Ministar trgovine Weisskirchner za uzkrasnih blagdana (dakle po starom običaju svih dosadnjih ministara trgovine, Op. Ur.) putovati će u Dalmaciju u društvu jednoga zastupnika, da pregleda lučke radnje i da se na svoje oči osvjedoči, ako su prigovori zastupnika opravdani.

Na zadarskom lučkomu Poglavarstvu bio je imenovan za podpoglavlara barun Angjeo Rossi-Sabatini.

Stalna povjereništva za novačenje. Ministarstvo za zemaljsku obranu, s obzirom na ovo godišnju odgodu glavnog novačenja dogovorno sa č. i k. Ministarstvom rata, je odredilo da stalna povjereništva za novačenje god. 1909. uredjuju iznimno 5, 12, 20 i 27 mjeseca ožujka i 5. travnja.

Knjige za siromašne učenike pučkih i gradjanskih škola. Po nalogu Ministarstva za bogostrojbe i nastavu središnja će uprava naklade školskih knjiga u Beču udijeliti škol. god. 1909-10, za siromašne učenike obćih pučkih i gradjanskih učionica u Dalmaciji, školskih knjiga za 8178 kruna vrijednosti.

Odklikovanje Josipa Vrdoljaka. Pišu nam iz Sinja: Na 25. pr. mj. mjestnom školskom upravitelju Josipu Vrdoljaku bio je udijeljen zlatni križ za zasluge na školskom polju. U prisutstvu šk. nadz. I. Babiča, članova kotarskog i mjestnog školskog Vieća, školske djece i drugih pozvanika, poglavar Kalebčić, uz čestitku, okiti njegova prsa, na čemu se Vrdoljak srdačno zahvali. U ime učiteljsva oslovi svečara učitelj Tripalo, u ime gradjanstva g. I. Bradčić, a u ime svećenstva naš fra Pajo Mišura. Zna fra Pajo komu je govorio. I zbija o Vrdoljaku se punim pravom može reći: značaj je, poštenjak i rodoljub.

Iz hrvatskih zemalja.

Skupština Starčevićeve stranke prava, sazvana od Dr. Mile Starčevića obdržava se danas u Zagrebu u velikoj dvorani „Sokola“. — U današnjim težkim prilikama, pri pojavama, koja ožalošćuju svako rodoljubno srce, ova skupština naše braće sumišljenja u bielom Zagrebu može samo da bude od koristi našoj narodnoj stvari, jer ju sazivlju prokušani hrvatski borci, čestiti nezavisni ljudi, prvi otčubnici, koji su visoko digli barjak stranke prava i spasilu ga u času, kad je tudjinac preko plaćenih izmečara najviše bio uprao, da taj barjak opogani, a onda u prah baci. Dao Bog, te ova skupština urodila željenom slogom svih iskrenih i poštivovnih pravaša i tim podigla ugled i moć stranke prava, koja je po svom zvanju i zadatku pozvana, da okuplja i složi sve narodne sile na sreću i na spas naše Hrvatske, na izpostavu hrvatske države.

U Šibeniku upravljani su danas skupštini mnogobrojni brzojavni pozdravi, izmedj kojih i oni mjestne organizacije stranke prava i našeg uredništva.

„Hrvatska Sloboda“ od ponedjeljak nosi ovaj upit na Trödlera naše Hrvatske: **„D.re Josipe Franče! Kažite po istini, koliko ste primio samo za sastavak molbe Pavlu Brozu,**

da dobije koncesiju u Otočcu ili Gospiću? Nadajte nam kažite po istini, na kolike svote vam je morao mjenice potpisati uz uvjet, da će ih izkupiti, kad dobije koncesiju. Koncesija i novac — teli će iz ruke u ruku! Jeste li već povratili Brozu dotične mjenice?“

Napadaj na trojicu narodnih zastupnika. U nedjelju po podne izišli su iz „Nar. kavane“ u Zagrebu zstup. Šupilo i Pribičević. Na zakretu u Gajevu ulicu kod „Velike kavane“ nahrpi na njih nekih dvadeset frankovačkih legionasa s toljagama. „Udrite ih!“ začuju se povici i odmah je za tim napadnut Šupilo. Pribičevića obranila dva Hrvata, dok se Šupilo izpod udaraca izmakao u dvorište „Velike kavane“. — Nar. zast. Banjanin, kad je čuo vik, priskoči napadnutim u pomoć, ali na zlo po sebe. Jedan ga je legionas udario po čelu. Udarac je zahvatio i oko, te je napadnuti morao otići u bolnicu. Policija je bila na Jelačićevom trgu, ali nije nikoga uapila. Za vrijeme napadaja bila su prisutna i dva čla redakcije „Pranja“. — Stranim novinarima je dojavljeno, da se i na njih spremaju napadati. — Frankovci su toliko vikali na Jurišu, kad je ovaj sam golom rukom napao Crnkovića — a oni? Ne treba komentara. Zar nije sramota, da strani novinari javu čitavom kulturnom svijetu, da čovjek, koji se ne slaže sa Rauch-Frankovom politikom, ne smije u pö biela dana proći kroz najživlje ulice i trgovce slobodnog grada Zagreba!

Riječka župa ne će se odcjepiti. Na poticaj uglednih svećenika obdržavala se je u Komorskim Moravicama jedna konferencija, na kojoj se razpravljalo o odcjepljenju riečke župe od senjske biskupije. Sa te je konferencije odaslan prosvjedni brzojav sv. otcu papi, Njegovom Veličanstvu kralju, papinskomu tajniku Merry del Vatu, hrvatskoj vladi, nadbiskupu Posiloviću, te nadbiskupu Štadleru. Sam vladar je u najtanjne tačnice upućen o javnoj i crkvenoj strani tog predmeta. Prevladava uvjerenje, da ne bi bilo uputno stvarati nove sukobe, osobito takove, koji bi bili na štetu dinastičnosti odnoga hrvatskoga svećenstva i naroda, te na ishrb svete katoličke crkve. Zato je naumijeno odcjepljenje skinuto s dnevnog reda.

Sastanak slavenskih novinara. Kako Radićev „Dom“ doznaje, biti će ljetos sastanak svih slavenskih novinara po svoj prilici u Zagrebu, pošto je ljetos stogodišnjica rođenja Ljudevita Gaja, prvaka hrvatskoj narodnoj preporoda, pa s tim hoće Slaveni da mu odadu dužno poštovanje.

Dok se vodi razprava proti veleizdanicima sliede dalnja uapšenja. U Morovici uapšen je Svetislav Marković, obćinski načelnik u Maloj Vašici radi zločina veleizdaja, na nalog državnog odvjetništva u Mitrovici.

Preuzetnost magjarske kolonije. U Slavoniju doseljeni Magjari namjerjavaju podneti hrvatskoj vladi predstavku, u kojoj mole, da se naziv mjesta Babinogora promieni u „Julianfalva“.

Iz novinstva. „Hrvatska“, uslied velikoga duga od 30.000 K smanjila je svoj format za polovicu. — Na 3. o. mj. u Zagrebu je premينو izdavatelj i glavni urednik „Agramer Tagblatta“ Simon Vinko Frank. Bijaše okretan i vješt urednik.

Kriza u Ugarskoj odgodjena. O ministarskoj konferenciji izdan je sliedeći komunikat: Bankovni odbor u svojoj sjednici od 2. ožujka zaključio je, da se upusti u meritornu razpravu u bankovnom pitanju i podnese izvješće saboru. Ministarsko vieće zaključilo je jednoglasno, da dok pregovori, koji se vode u Beču, ne budu dovršeni ne može primati od zastupničke kuće nikakvih uputa u tom pitanju. Podnesak o bankovnom pitanju ne bi se smio iznieti na dnevni red, dok pregovori između austrijskih i ugarskih punomoćnika ne budu privedeni kraju. Vlada će stoga nastojati, da pregovore s Austrijom požuri. — U Budimpešti se drži, da je time kriza za neko vrijeme odgodjena, jer da je Wekerlu uspjealo kapacitirati sve članove kabineta na solidarnost.

Književnost i umjetnost.

Ribarški priručnik. Primamo i vrlo rado s preporukom uvvrćujemo: Pripravio sam, da dadem u tisak „Priručnik za ribara“. Knjiga će obuhvatiti kakovih 200 do 250 stranica žepnog formata. Ribar će u njemu naći sve ono, što mu treba da znače od svom obrtu, a oni te su prijatelji ribara i ribarskog obrta moći će iz njega crpiti mnogo zanimljivih podataka. Ciena knjizi bit će opridjeljena na 1 K. po komadu, a izliti će netom se prijavi dovoljan broj predplatnika, da se pokriju štamparski troškovi. Vas čisti prihod namjenjen je družbi „Sv. Ćirila i Metoda“ u Istri. Prijave, eventualno predplate neka se šalju na adresu:

Vinko Belamarić, učitelj — Šibenik.

Molimo sve hrvatske novine, da bi ovu objavu blagoizvoljele pretiskati.

Iz grada i okolice.

Lična viest. Od jučer boravi u Šibeniku tajnik „Saveza hrvatskih sokolskih društava“ bra. Dr. Janeček iz Zagreba s obitelji. U zdravstvene svrhe putuje u Dubrovnik, pa se na tom putu svraća u bratska sokolska društva, da ih pregleda i da s dotičnim upravama vodi bratske razgovore u interesu sokolstva. Jutros je posjetio Kriku, po podne ide u Mandalinu a sutra u Vodice Dobro nam došao i sretno dalje putovao!

Za odredjenje školskih okoliša sastat će se na skoro miješovito povjerenstvo, da utvrdi granice istih prema shodnosti i razgranjenosti grada, a osobito prama situaciji pojedine škole.

Slučaj bedrenice na jednome volu konstatiran je dne 28. veljače u Gošiću, obćine skradinske.

Za realku u Šibeniku. Doznajemo, da je navješteno ustanovljenje realke u Šibeniku stvar zajamčena. U što kraćem roku bit će pozvana obćina šibenska, da osjigura za tu školu zgodna pomješta i stan upravitelju, dok se izgradi državna zgrada, a za ovu pak gradilište i svoj doprinos, što sve mora da bude utvrđeno posebnim ugovorom, odobrenim od obćinskog vieća i od zemaljskog Odbora. — Obavješteni smo suviše, da će se osnutkom realke ustanoviti u Šibeniku trgovačka škola, jer da je ovoj realka preduvjet, kako smo to nekidan javili. O svakoj potankosti, što saznamo, izvjestit ćemo naše gradjanstvo.

„Göddölö“ nasukan. Predprošle noći oko 9 sati, ploveci iz Splita put Zadra, parobrod ugar.-hrv. društva „Göddölö“ nasukao se izpod Primoštena. Noć je bila užasno tamna, a livala je jaka kiša. Prednji dio broda zastrugao je žestoko o kraj i u nj se usadio. Jučer po podne sve pomoći ostadoše bez uspjeha. Parobrod nije oštećen. Putnici su se prekrkali na „Veneciju“, istoimenog društva. Sinoć je „Göddölö“ izvučen pripisio u našu luku i tu prenoćio.

Udarilo u kraj. Jučer oko 9 sati iz jutra ulazilo je u našu luku veliki parobrod od 6000 tona „Arimatea“ društva G. L. Premuda, na kojemu zapovijeda kapetan Kučić, krcat ugljelijem iz Newcastla za rimsko društvo „Sufid“. Neprovidjen peljarom vještijem za ulaz u luku, kod rta „Paklena“ izpod ville gosp. Dallefeste udario je u kraj, zanesen jakom strujom, i to tako šestoko, da se je silno namah nagnuo na protivnu stranu, a na strani, kojom je udario, otvorio rupu. Izprva se mislilo, pošto je parobrod iznutra pregradjen, da će sisaljke moći svladati vodu kojom je kroz rupu prosto prodiranje. Naručen je odmah ronilac, koji će da rupu zaturi. Pošto se pak kasnije ustanovilo, da pomoću sisaljaka nije moguće održati parobrod na površini, odlučilo je zapovjedništvo istoga, da ga spasi skrajnim načinom t. j. nasukanjem. I sada „Arimatea“ stoji nasukana u zalivu Mandalinskom i baš u t. zv. Vurnazi.

Liepe kršne volove, za javni potrošak dobavljene u Šibenik vidjesmo jučer na obali. Štigli su „Dunom“, pa kako su prošli noć na silno uzburkanom moru, tako su dva vola uslied ljuljanja bila s mlaksala.

Vinogradari, koji kane grijati svoje navrnete loze u obć. grijalištu, upozoruju je još jednom, da se do 15. ovog mjeseca moraju za to prijaviti u obćinskom uredu i tu zapisati, koliko će im škrinjaj za navrte trebati.

Parobrodarsko Društvo Dalmacija javlja nam da je Vjekoslav Rismondo izabran predsjednikom toga društva, a Serafin vitez Topić podpredsjednikom.

Kinematograf. Još danas program od ponedjeljka. Sutra promjena. Dnevom 25. t. mj. (četvrtak) odpočet će prikazivanju muke i smrti Isukristove.

Za župljane Ljubitovice i Lepenica odlučena je gradnja nove župske crkve.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.) Vlasnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezgaj.

Br. 1831.

Oglas natječaja.

Otvara se natječaj na mjesto obćinskog liečnika za sela obćine Šibenske uz godišnju plaću od K 2400 — sa tri petgodišnje doplate od K 200 svaka, što će primati iz obćinske blagajne u jednakim mjesečnim predplatnim obrocima.

Obćinski liečnik za sela obćine šibenske dužan je liečiti besplatno siromake, kao takve priznate od obćinskog Upraviteljstva. Za posjete po selima imati će pravo na pristojbe i putne troškove.

Liečnik za sela ima pravo na stalnost i mirovinu u smislu pokrajinskog zakona 28. veljače 1899. i zaključaka obćinskog Vieća u sjednicama 21. listopada 1900 i 27. kolovoza 1905.

Natjecatelji dokazati će da su ovlašteni na liečenje u zemljama zastupanim na Carevinskom Vieću, da su državljani austrijski i da dopuno poznavaju hrvatski jezik.

Svakomu je natjecatelju prosto obratiti se podpisanom Upraviteljstvu za pitanje obavijesti i razjašnjenja.

Rok natječaja traje do 15. travnja 1909., a molbe imadu se prikazati podpisane.

U Šibeniku, 2. ožujka 1909.

Od obćinskog Upraviteljstva

Načelnik:
Dr. Krstelj.

Prijsjednik:
P. Ćikara.

Mnogo novaca

može se prištediti, kada se zna pravo i izvorno vrelo robe.

Tražite bogato ilustrovani cienik za žepne, zidne, budilice i ure sa njihovim, glazbene instrumente kao za sastavne dijelove satova i urarske sprave, onda će te se osvjedočiti i čuditi jeftinim cijenama.

Jedna električno pozlaćena „Anker-Remontoir“ žepna ura, koja ide 36 sati, sistem „Roskopf-Patent“ sa elektro pozlaćenim lancem K 390; tri komada K 11; šest komada K 20.

Jgnatz Cipres, Krahov
Florianergasse 49/5. 2-6

Restauracija „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Čast mi je obznaniti cijeneno obćinstvo, da se u mojem lokalu toče izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijansko, bielo, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Svarjevsko. — — —

Kuhinja je domaća prve vrste, koja je obstrljenja u svako doba toplim i mrlzim jelom. — — —

Objed I. reda K 1; II. reda 72 fil.

Naznačiti mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnim masti.

Preporučuje se veselovanjem

Strika Antun.

14-52

Restauracija „Sidru“

prvog reda

ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Novi Brijajčki Salon

Glavna ulica - ŠIBENIK - Glavna ulica

Uredjen najmodernije — providjen najhigijeničnijim, najsavršenijim spravama

Bogat izborom najfinijih parfima i inih kosmetika

8-16

Osoblje najudvornije — Posluga uredna

Čistoća uzorna

Preporuča se p. n. obćinstvu.

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GLAVNICA K 1.000.000

Pričuvna zaklada K 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbuje zajmove uz amortizaciju kotarima, občinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

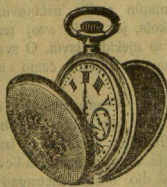
13-52

Kotel Dinara

Šibenik kod mjestnog kazališta

obskrbljen je izvrsnom kuhinjom - udobnim i zdravim sobama i svim - ostalim mogućim konfortima. - - - - -
CIENE VRLO UMJERENE. - - - - -
Preporučuje se Jvanica ud. Dodig.

40-52

Najveći izum.

Samo K 5-10

stoji sada pronajdena „Nikel-Remontoir“ žepna ura sa znakom

„Sistem-Roskopf Patent“, koja ide 36 sati sa kazalom za časove. — Na minut dobro iduća. — amčenje za tri godine. (Jedan elegantni lanac i 5 drugih ukrasnih stvari dobiva kupac sata badava). Jedna fina, vrlo lepo izrađena srebrna ura sa srebrnim lancem samo K 11-10.

U slučaju nezadovoljstva vraća se novac natrag. Naručbe šalju se pouzecom ili novac unaprijed.

M. J. Holzer's Wwe. Marie Holzer
tvornički skladište ura, zlata, srebra, kao i glazbene instrumente.
Krakov, St. Getrudgasse 29, Hochpartere.
Bogato ilustrovani cijenici šalju se badava i franko.

Traže se putnici. 9-20

ŠIRITE „HRVATSKU RIEČ“!

Steckenferd-Bay-Rum

najbolja voda za glavu osobito proti prhutu i opadanju kose.
Dobiva se svugdje.

2-10

NIUSOL

pripravljen od BERGMANNA I DR. U TEČENU OJE. jest i ostaje kao i do sada najbolje od svih modernih sredstava za

bojadanje kose

i dobiva se za plavu, kestenjastu i crnu boju uz cieniu od K 2-50 po flaši.

Prodaje se kod: 2-20

Vinka Vučića, Drogerija - Šibenik.

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.

Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predumove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovčuje kupovne i izdribebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdaje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumnte) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvjestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posreduje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarni zavoda uz najniže uvjete. 16-52

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa odkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim. (šterinam) uz uložničke Listove:

sa odkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznalice na donosioca sa škadencnom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Ziro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicile svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %

Otvora tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izdribebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznalice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), palli, Pepsitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevno tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predumove na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontirinja (Contrirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibelji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguravaju vrijednote proti gubitcima ždriebanja
16-52 Banca Commerciale Triestina.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sliedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

- a) osiguranja glavnica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokušćina, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadružna imovina u svim odjelima iznosi: . . . . . K 1.410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: . . . . . K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristobama preko: . . . . . K 820.000.00
Izplaćene odštete: . . . . . K 2.619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obavjesti daje: Glavno Povjereničtvo i Nadzorničtvo „Croatia“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356.

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 16-52

SOVOJ K SVOME! SOVOJ K SVOME!

ŽUPNICI CRKOVINARSTVA BRATOVŠTINE

KOJI ŽELE

prave svieće
od pčelnog voska

NEKA NARUČE NA

„JEDINU HRVATSKU TVORNICU VOŠTANIH SVIEĆA“

NA PARU

10-52

VLADIMIRA KULIĆA, Šibenik (Dal.).

Ponude i cijenici šalju se badava i franko.